

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut politologických studií

Marek Chromý

**Armáda a identita: konstruktivistická analýza role
českého stíhacího letectva**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Marek Chromý**

Vedoucí práce: **Mgr. et Mgr. Jan Ludvík, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2016

Bibliografický záznam

CHROMÝ, Marek. Armáda a identita: Konstruktivistická analýza role českého stíhacího letectva. Praha, 2016. 32 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra bezpečnostních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. et Mgr. Jan Ludvík, Ph.D.

Abstrakt

Práce se zabývá vznesenými argumenty pro, případně proti vlastnění nadzvukových stíhacích letadel Armádou České republiky. Cílem práce je zjistit argumentaci především během rozhodování o pořízení nových strojů jako náhradu za stroje, které byly pro své stáří vyřazeny z výzbroje Armády České republiky v roce 2005. V úvodní části autor rozebírá různé přístupy k nákupu a vlastnění zbraňových systémů (jaderné zbraně, nadzvukové letectvo, tanky) a definuje tři přístupy, které bude v argumentaci zkoumat a u kterých předpokládá, že se v argumentaci objevili. Stěžejní část práce se zabývá rozborem argumentů pro i proti pořízení nadzvukových stíhacích letounů, a to pomocí diskursivní analýzy. Jako referenční rámec autor stanovuje poslance a senátory Parlamentu České republiky, odbornou veřejnost a oficiální dokumenty Ministerstva obrany a Armády České republiky. Analýzou diskursu autor dochází k závěru, že oficiální dokumenty Armády České republiky hledí na nadzvukové letectvo striktně jako prostředky obrany státu, u odborné veřejnosti tento přístup také převažuje. Poslanci a senátoři argumentují nejen nutností pořízení pro obranu České republiky, ale ve stejné míře argumentují nutností pořízení nadzvukových strojů pro posílení národní suverenity.

Abstract

The study examines the arguments raised for or against possessing supersonic aircrafts of the Army of the Czech Republic. The aim is to identify the arguments primarily during deciding on the acquisition of new aircrafts, because the old ones were retired in 2005. In the first part, the author analyzes various approaches to purchasing and possessing weapons systems (nuclear weapons, supersonic aircrafts and tanks) and defines three approaches, which he expects in discourse and which he will examine. The main part of the study deals with analysis of the arguments for and against the acquisition of supersonic aircrafts through discourse analysis. As a frame of reference author establishes the deputies and senators of the Parliament of the Czech Republic, the professional public and official documents of the Ministry of Defense and Army of the Czech Republic. By analyzing the discourse the author concludes that the official documents

of the Army of the Czech Republic looks at supersonic aircrafts as a means of national defense strictly, professional public also looks at supersonic aircrafts this way in most of times. MPs and senators argue for acquiring supersonic aircrafts not only by defense purposes, they argue that supersonic aircrafts is mandatory purchase, because loss of the supersonic aircrafts would mean a weakening of national sovereignty.

Klíčová slova: Armáda České republiky, Parlament České republiky, nadzvukové stíhací letectvo, diskursivní analýza

Keywords: Army of the Czech Republic, Parliament of the Czech Republic, supersonic aircraft, discourse analysis

Rozsah práce: 54 304 znaků

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen prameny a literaturu řádně citované v textu a souhrnně uvedené v seznamu použité literatury na konci práce. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného akademického titulu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 13. 5. 2016

Marek Chromý

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. et Mgr. Janu Ludvíkovi, Ph.D. za upřímnost, rady a připomínky při psaní této bakalářské práce.

Dále bych rád poděkoval své rodině za materiální a duchovní podporu nejen při studiu a psaní této bakalářské práce, ale i v časech těžké nemoci.

Univerzita Karlova
Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií

Výzkumný projekt Bakalářské práce

**Téma: Armáda a identita: Konstruktivistická analýza role českého stíhacího
letectva**

Vypracoval: Marek Chromý
Obor: Politologie a mezinárodní vztahy
Ročník: 2. ročník
Akademický rok: 2012/2013
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Jan Ludvík

Volba tématu:

S blížícím se koncem pronájmu stíhacích letadel Gripen musí Armáda České republiky (dále jen „AČR“), potažmo Vláda České republiky řešit zásadní problém, tedy zachování stíhacího letectva Armády České republiky. Do politické diskuze se pak rovněž vrací klíčová otázka, zda potřebuje Česká republika stíhací letectvo.

Z pohledu výzkumníka má tento praktický problém významný teoretický přesah. Otázka, proč si vlastně státy pořizují určité zbraňové systémy, není v oboru bezpečnostních studií zdaleka nová. Odpověď na ni lze přitom hledat na několika úrovních. Tu zcela jasně dominantní bychom mohli nazvat jako „bezpečnostní“ pohled. Dle něj je zcela nutné letectvo kvůli bezpečnosti České republiky. Bezpečnostní vysvětlení vychází z realistické tradice ve studiu mezinárodních vztahů. Realisté přistupují k vnitrostátnímu uspořádání jako k centralizovanému a hierarchizovanému, mezinárodní uspořádání je podle nich naopak decentralizované a anarchické. To podle realistů může vést k tzv. bezpečnostnímu dilematu, tedy ke stavu, kdy zvyšování bezpečnosti jednoho státu vede k nejistotě dalších států. Ty pak mají potřebu zvýšit svoji bezpečnost a tím vzniká potencionálně nebezpečná spirála.

Realistické vysvětlení se však ukazuje jako nedostatečné. Česká republika nemá žádné reálné nepřátele, ať už v Evropě, či ve světě. Dle bezpečnostní strategie ČR existuje devět bezpečnostních rizik pro ČR. Většina z nich jsou ovšem riziky spíše pro naše spojence, než pro nás. Jediné možné vojenské riziko hrozí pouze stran teroristických organizací, pro něž je ale Česká republika druhořadým cílem a riziko teroristického útoku je zanedbatelné. Hlavní role stíhacího letectva je u nás takzvaný „air policing“. Tento pojem označuje radarový dohled a průzkum vzdušného prostoru s cílem zajištění bezpečnosti dané oblasti. Rolí stíhacího letectva je v tomto případě pomoc s identifikací letounů a jejich bezpečný doprovod na letiště, v případě potencionální hrozby pak její zneškodnění.

Chápat roli ozbrojených pouze bezpečnostním pohledem se ukazuje jako nedostatečné. Například Scott Sagan (1997) ve své práci přesvědčivě demonstruje nedostatečnost neorealistického vysvětlení toho, proč státy usilují o získání jaderných zbraní. Obdobně Eyre a Suchman ukazují, že některé africké státy kupují určité zbraně, neboť to považují za symbol modernity, i když pro tyto zbraně nemají využití. Navrhovaná práce se proto zaměří i na další dva alternativní pohledy. Prvním z nich je pohled na stíhací letoun jako na symbol, který hraje významnou úlohu v identitě státu. Dle normativní argumentace se jedná o symbol národní suverenity, a to jak ve fyzické, tak i ideové podobě. Stíhací letectvo je vnímáno jako důležitý aspekt národní suverenity. Druhý alternativní pohled je vliv domácích aktérů. Jak Sagan (1997) na příkladu jaderných zbraní ukazuje, může jít například o domácí

vědecké kapacity, vojenské představitele nebo politiky. Všichni tito domácí aktéři se formují do koalic, jejichž prostřednictvím buď ovládají rozhodovací proces, přímo ho ovlivňují politickou mocí nebo nepřímo kontrolou informací.

Ve své práci bych rád upozadil bezpečnostní pohled a naopak vyzdvihl méně používané pohledy na stíhací letectvo. K tomu mi poslouží diskursivní analýza české bezpečnostní komunity jako zástupců odborné veřejnosti, ale také poslanců a senátorů Parlamentu České republiky, jako relevantní a odpovědnou elitu. K tomu použiji metodu Diskursivní analýzy. Diskursivní analýza je v politologii poměrně mladá metoda, zabývající se rozbořením textu, především běžně používaného jazyka, a to jak v psané, tak mluvené podobě (Drulák, 2008). Jako vhodné časové ohraničení se jeví od roku 1997 do současnosti. Volba dolního ohraničení je logická- právě v tomto roce rozhodla vláda Václava Klause o nutnosti modernizace armádní letky. Orientace ke staršímu datu by byla možná, neboť diskurs v této době přirozeně probíhal, nepřinesla by ale do mého výzkumu žádná nová data, orientace k mladšímu datu by pak mohla zapříčinit ztrátu některých důležitých dat.

Je důležité zmínit, že se vymezuji vůči realistickému směru, protože neuznávám objektivitu hrozeb a i k vysvětlení na základě domácích politických zájmů se stavím velice skepticky, nicméně rád bych se jimi ve své práci zabýval z důvodu dokreslení co nejpřesnějšího obrazu.

Ve své práci budu pracovat s jednou výzkumnou otázkou: Do jaké míry popisují mnou tři výše uvedené modely rozhodovací proces pronájmu stíhaček Gripen.

Svou práci bych rád strukturoval do dvou částí. První část se bude zaměřovat na představení teoretických rámců potřebných pro diskursivní analýzu, poté vyslovení hypotéz a nakonec rozebrání použité metodologie. Druhá část bude obsahovat samotnou analýzu diskursu.

Osnova:

1. Úvod
2. Teoretické rámce a metodologie
  - 2.1. Analýza literatury
  - 2.2. Proč státy usilují o určité zbraně
  - 2.3. Research design
3. Nadzvukové stíhací letectvo Armády České republiky
  - 3.1. Stíhací letectvo jako prostředek vzdušné obrany ČR
  - 3.2. Stíhací letectvo jako symbol suverenity České republiky
4. Závěr

Předpokládaná literatura:

Katzenstein, Peter J. (2006). *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*, (New York: Columbia University Press).

Ministerstvo obrany (2011). „Bílá kniha o obraně“, přístup k 1.6.2013,
<http://www.mocr.army.cz/scripts/file.php?id=79599&down=yes>.

Ministerstvo obrany (2008). „Dlouhodobá vize resortu Ministerstva obrany“, přístup k 1.6.2013,
<http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2008%20Dlouhodob%C3%A1%20vize%20resortu%20MO.pdf>.

SAGAN, Scott. Why Do States Build Nuclear Weapons?: Three Models in Search of a Bomb. *International Security*. 1997, roč. 21, č. 3, s. 54-86.

Šindelář, Miroslav. "Terorismus nelze přeceňovat, ale ani podcenit." *Zpravodajství Armády ČR*, 21.9.2011.
Přístup k 4.6.2013, <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/terorismus-nelze-precenovat--ale-ani-podcenit-60148/>

Šindelář, Miroslav. "Nadzvukové letectvo České republiky." *Zpravodajství Armády ČR*, 2009, přístup k 4.6.2013,
<http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=15081>.

Tvrdík, Jaroslav (2002). Problems of Buying Supersonic Aircraft and its Connections with the Reform of the Armed Forces of the Czech Republic. In: *Vojenské rozhledy*, no. 3, 2002.

Obsah

Úvod	2
Teoretické ukotvení	4
Bezpečnostní pohled	4
Nedostatečnost realistického pohledu	5
Institucionalismus	6
Teorie kulturní adaptace	7
Vojenský izomorfismus a kultura	8
Metodologie	9
Referenční rámec a časové vymezení	10
Časové rozmezí	10
Premisy	11
Výzkum	12
Rozbor stenoáznamu z jednání Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu České republiky..	12
Výroky bezpečnostní komunity	18
Strategické dokumenty Armády České republiky	23
Závěr	28
Seznam použité literatury	30

Úvod

Ve své bakalářské práci se zaměřím na zkoumání důvodů pro pořízení či nepořízení nadzvukových stíhacích letadel pro Armádu České republiky. Diskuse ohledně pořizování nadzvukových strojů v zásadě odezněla. Vrcholu dosahovala především v době, kdy se rozhodovalo o budoucnosti střežení vzdušného prostoru nad naším územím po roce 2005. V tomto roce Armáda České republiky vyřadila z výzbroje nadzvukové stíhací letouny MiG -21, které tuto roli plnily.

Cílem mé bakalářské práce bude zhodnotit argumentaci především dvou skupin osob. První skupinu tvoří poslanci a senátoři Parlamentu České republiky, neboť to byli především oni, kteří, prostřednictvím hlasování v Poslanecké sněmovně, respektive Senátu Parlamentu České republiky, rozhodovali o budoucnosti hlídání vzdušného prostoru České republiky. Druhou skupinu tvoří odborná veřejnost. Ta sice o pořízení nerozhodovala přímo, nicméně názory odborníků debatu v Parlamentu České republiky zcela jistě ovlivnily. V neposlední řadě se pak budu zabývat strategickými dokumenty Armády České republiky a tím, jak přistupují k nadzvukovému letectvu.

V první části výzkumu budu analyzovat názory poslanců a senátorů Parlamentu České republiky prostřednictvím stenozáznamů z jednání Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu České republiky. Ve druhé části výzkumu budu posuzovat oficiální vojenské dokumenty schválené vládou České republiky. Půjde především o Bezpečnostní strategii, Vojenskou strategii a také Obrannou strategii. V poslední části výzkumu pak budu zkoumat názory odborné veřejnosti prostřednictvím analýzy novinových článků a dokumentů, které odborníci zpracovali pro Armádu České republiky, případně jiných písemných dokumentů.

Teoretickým základem pro můj výzkum budou odborné práce zabývající se myšlenkovými pochody při pořizování různých typů zbraní, především jaderných zbraní, ale i nadzvukových letadel, tanků a jiných. Každá z prací, ze kterých budu vycházet, se problémem zabývá z jiného úhlu pohledu, ať už se jedná o bezpečnostní pohled v rámci realistické tradice, institucionální pohled, pohled prostřednictvím teorie kulturní adaptace a v neposlední řadě vojenský izomorfismus a jeho vztah ke kultuře.

Předpokládám, že v případě vojenských dokumentů bude převládat realistický přístup k nadzvukovým letounům, v případě odborné veřejnosti bude tento přístup také převládat,

očekávám ale prolínání s institucionálním přístupem. V případě poslanců a senátorů očekávám oba výše zmíněné přístupy, zároveň se domnívám, že se setkám i s odkazy na tradici československého stíhacího letectva a také s odkazy na československé letce působící v zahraničí, především během druhé světové války.

Teoretické ukotvení

Bezpečnostní pohled

Z výzkumného hlediska není výše stanovený problém v bezpečnostních studiích nový. Odpověď na otázku, zdali potřebuje Armáda České republiky stíhací letectvo, můžeme hledat na několika úrovních. Tu zcela dominantní bychom mohli nazvat „bezpečnostní pohled“. Dle tohoto pohledu je letectvo nutné kvůli bezpečnosti České republiky. Toto vysvětlení vychází z realistické tradice ve studiu mezinárodních vztahů. Realismus přistupuje k vnitrostátnímu uspořádání států jako k centralizovanému a hierarchickému, k mezinárodnímu uspořádání ale naopak jako k decentralizovanému a anarchickému.¹ To dle realistů vede k jevu obecně nazývanému jako bezpečnostní dilema. Anarchické uspořádání mezinárodních vztahů vede státy k nutnosti zvyšovat svoji bezpečnost, což ovšem vede k nejistotě ostatních států a ti mají v reakci potřebu zvýšit svoji vlastní bezpečnost, čímž vzniká nekonečná spirála.²

Všechny práce, které jsem na dané téma četl, realistický pohled neopomíjejí a užívají ho jako součást pohledu na nákup zbraní, nicméně autoři těchto prací uvádějí nedostatečnost výlučně realistického přístupu k nákupu zbraní. Tohoto „návodu“ se budu držet i já. Důvod je nasnadě. Dle bezpečnostní strategie České republiky, vydané v únoru 2015, existuje devět bezpečnostních rizik pro Českou republiku. Jsou jimi:

- oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodně-právních závazků v oblasti bezpečnosti,
- nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí,
- terorismus,
- šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů,
- kybernetické útoky, negativní aspekty mezinárodní migrace,
- extremismus a nárůst interetnického a sociálního napětí,
- organizovaný zločin, zejména závažná hospodářská a finanční kriminalita,
- korupce,

---

¹ DRULÁK, P. Teorie mezinárodních vztahů. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, s. 61

² DRULÁK, P., *cit. d.*, s. 62

- obchodování s lidmi a drogová kriminalita,
- ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury,
- přerušení dodávek strategických surovin nebo energie
- pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události.³

Z tohoto výčtu je patrné, že většina hrozeb neznamenaá přímé vojenské ohrožení pro samotnou Českou republiku, ale spíše pro její spojence. Jediným možným vojenským rizikem pro Českou republiku z tohoto výčtu je terorismus. Nicméně zatím se nezdá, že by pro teroristy byla Česká republika lákavým cílem, spíše druhořadým, a reálné riziko je tedy minimální. Hlavní rolí stíhacího letectva je s ohledem na výše uvedené takzvaný „air policing“. Tento pojem označuje radarový dohled a průzkum vzdušného prostoru s cílem zajištění bezpečnosti dané oblasti. Stíhací letectvo pak pomáhá s identifikací letounů a s jejich bezpečným doprovodem na letiště, v případě potencionální hrozby pak zneškodnění letounu.

Nedostatečnost realistického pohledu

Z těchto faktů je patrné, že chápání role bezpečnostních složek České republiky pouze bezpečnostním způsobem je nedostatečné. Scott Sagan (1997), který se ve své práci soustředí nikoliv na nadzvukové stíhací letectvo, ale na jaderné zbraně, názorně ukazuje právě onu nedostatečnost realistického pohledu. Již v úvodu označuje všechny zbraně (nejen nukleární) především za politické objekty značného významu v domácích politických debatách a vnitřních byrokratických bojích, ale také jako mezinárodní normativní symboly modernity a identity.⁴ Poté stanovuje tři základní modely, na kterých rozebírá chování států při získávání nukleárních zbraní. Těmito modely jsou: bezpečnostní model, model domácí politiky a normativní model. Bezpečnostní model popisuje jako model, ve kterém se státy snaží získat nukleární zbraně kvůli posílení národní bezpečnosti proti zahraničním hrozbám, především nukleárním. Model domácí politiky chápe nukleární zbraně jako politický nástroj použitelný pro obecné domácí zájmy. Normativní model pak

---

³ *Bezpečnostní strategie České republiky (2015)* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015. s. 11-12 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z:

http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/Bezpecnostni_strategie_2015.pdf

⁴ SAGAN, S. Why Do States Build Nuclear Weapons?: Three Models in Search of a Bomb. *International Security*. 1997, vol. 21, no. 3, s. 55

chápe držení nebo vývoj nukleárních zbraní jako důležitý normativní symbol národní modernity a suverenity.⁵

Domnívám se, že tyto modely mohou být dobře využitelné nejen pro získávání nukleárních zbraní, ale i pro zbraně méně ničivé síly s potenciálem stát se normativním symbolem, jakým jsou kupříkladu nadzvukové stíhací letouny, v případě méně rozvinutých států by se tento model mohl aplikovat i na tanky. Proto se budu tohoto přístupu k problému pořizování zbraní držet, ačkoliv se nedomnívám, že model domácí politiky bude pro moji práci využitelný. Nedovedu si totiž představit nadzvukovou stíhačku jako nástroj použitelný pro obecné domácí zájmy.

Institucionalismus

Obdobný výzkum provedli i Eyrová a Suchman. Jejich výzkum byl zaměřen především na země třetího světa a nezabýval se primárně nukleárními zbraněmi, ale takovými zbraněmi, které mohou mít dle institucionalismu symbolický význam. Institucionalismus vytváří sociologický pohled na instituce. Představuje si je jako kulturní systém, strukturovaný podle vyvíjející se sady kategorických předpisů a zákazů, které definují a ohraničují příslušná opatření.⁶ Tyto normy ovšem nejsou statické, ale jsou produktem dynamického procesu.⁷ Z institucionální perspektivy, jakmile je nějaký sociální objekt (přímo zmiňují vlajku nebo nadzvukové letadlo) ustanoven jako zásadní pro normativní definici státnosti, pak není kritickou proměnnou pro nabytí takového objektu jeho funkční požadavek, ale míra zapojení tohoto národního státu do světového systému.⁸ Stejně tak je potřeba, aby tento předmět (zbraň) byl spřažen s kulturou národa, nebo aby byl pokud možno vysoce technologický, viditelný nebo unikátní. Takové zbraně jsou pak snadno institucionalizované, například nadzvukové letadlo, zatímco kupříkladu ruční zbraně nebo kamiony mohou být institucionalizovány jen těžko.⁹

---

⁵ SAGAN, S., *cit. d.*

⁶ EYRE, D. P. & SUCHMAN, M. C. (1996). Status, Norms, and the Proliferation of Conventional Weapons: An Institutional Theory Approach. In: Peter J. Katzenstein (ed.). *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*, s. 88, (New York: Columbia University Press).

⁷ EYRE, D., SUCHMAN, M. C., *cit. d.*, s. 89

⁸ EYRE, D., SUCHMAN, M. C., *cit. d.*, s. 92

⁹ EYRE, D., SUCHMAN, M. C., *cit. d.*, s. 96

Ačkoli dle autorů již období proudových letadel pominulo (vymezuji jej roky 1950 až 1970), symbolický význam mají dle nich stále, což dokazují na příkladu Slovinska, které na jaře roku 1994 uspořádalo air show, ačkoliv slovinská armáda disponovala méně než pěti letadly.¹⁰

V práci autoři dokázali nakupování určitých zbraní, především proudových letadel a tanků, státy, které pro ně ovšem nemají smysluplné vojenské využití. Především se jednalo o státy třetího světa. Česká republika ovšem vojenské využití pro nadzvukové letouny dle bezpečnostní strategie má. Domnívám se také, že se s institucionální perspektivou setkám. Jen těžko mohu vyloučit, zejména u členů Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu České republiky, že by se vzdali odkazu spojení stíhacího letectva s kulturou českého národa, přesněji očekávám, že zmíní historickou tradici, kterou je potřeba uchovat.

Teorie kulturní adaptace

Theo Farrel se na problematiku díval v trochu širším konceptu, respektive teorií kulturní adaptace. Tato teorie vysvětluje, jak aktéři přizpůsobují své vojenské postupy v reakci na rostoucí hrozby, aby se zabránilo porušení norem. Přisuzuje tedy normativní roli i činům, nejen zbraním. Na pomoc si vzal dvě případové studie, konkrétně vojenskou organizaci Irska před druhou světovou válkou a také bombardování vojsky Severoatlantické aliance v Kosovu.¹¹ Právě na případu Irska demonstruje vliv „globální kultury“ na vyzbrojení nově vzniklého státu. Sahá také k takzvanému vojenskému izomorfismu, který tvrdí, že silné státy imitují fungující konvenční vojenské normy dalších silných států. Tento proces je výhodný ale zejména pro nově ustanovené státy, které ne vždy mají čas pro vymyšlení své vlastní unikátní vojenské organizace - to autor dokazuje právě na příkladu Irska, které přijalo vojenskou organizaci Velké Británie.¹² Již zavedeným státům pak přisuzuje 3 důvody pořizování nových zbraní. Jsou jimi snaha o zabezpečení se (v duchu neorealismu), snaha o maximalizaci vlastního zisku (v duchu pluralismu) a v neposlední řadě pořizování zbraní jako symbolů národní identity (v duchu sociologického institucionalismu).¹³ Dle

---

¹⁰ EYRE, D., SUCHMAN, M. C., *cit. d.*, s. 97

¹¹ FARRELL, T. World Culture and Military Power. *Security Studies* [online]. 2005, vol. 14, no 3, s. 448 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09636410500323187>

¹² FARRELL, T., *cit. d.* s. 450

¹³ FARRELL, T., *cit. d.* s. 453

autora není vhodné se na problematiku nákupu zbraní dívat pouze jednou ze zmíněných teorií, ale k postihnutí problému jsou potřeba všechny tři.¹⁴ Je to kritika především těch autorů, kteří se na problematiku dívají jen jedním pohledem, primárně se jedná o sociologický institucionalismus.

Proti pojetí vojenského izomorfismu se vymezuji – jednoduše se nedomnívám, že by Česká republika imitovala vojenské uspořádání jiného státu a ani se nedomnívám, že by tento argument zejména mezi politiky zazněl. Je možné, že narazím nejen na snahu o spolupráci s okolními státy, které své letectvo modernizovaly přibližně ve stejné době, nedomnívám se ale, že by bylo pravděpodobné, že narazit na návrh inspirovat se v pořizování nadzvukových strojů přístupem států Visegrádské čtyřky, potažmo států, které svým zaměřením a velikostí mohou Českou republiku připomínat.

Vojenský izomorfismus a kultura

Pretoriusová se soustředí konkrétně na vojenský izomorfismus prostřednictvím kultury. Ve své práci na několika příkladech dokazuje orientaci některých zemí, především třetího světa, podle něčeho, co nazývá globální kulturou. Tato globální kultura se dá ale spíše chápat jako kultura západní, na druhou stranu ne všechny země se jí podřizují, což dokazuje na příkladu Rwandy. Tehdejší generál Kagame (pozdější prezident) si sice uvědomoval význam a hodnoty světové kultury, ale ozbrojené složky Rwandy podle těchto norem nevybavoval. Nepotřebovaly tanky, letadla – jejich vojáci se pohybují pěšky jen s minimálním přísunem stravy a jsou schopni takto vydržet několik let.¹⁵

Jistá orientace na západní/globální kulturu se při pořizování nadzvukových strojů pro Armádu České republiky upřít nedá – všechny letouny, o kterých se uvažovalo v souvislosti s možnou koupí (či pronájmem), byly vyráběny v západních zemích a nejednalo se jenom o shodu náhod, protože součástí požadavků na nový letoun bylo zajištění interoperability s vybavením NATO. Dá se předpokládat, že právě interoperabilita byla důvodem, proč se žádná ze zemí na východ od České republiky do výběrového řízení nepřihlásila.

---

¹⁴ FARRELL, T., *cit. d. s. 486*

¹⁵ PRETORIUS, J. The Security Imaginary: Explaining Military Isomorphism. *Security Dialogue*. 2008, vol 39, no 1, s. 113.

Metodologie

Ve své práci využiji metodu diskursivní analýzy. Diskursivní analýza je relativně mladá výzkumná metoda zabývající se zkoumáním běžně používaného jazyka v sociálním kontextu.¹⁶ Ačkoli se primárně zabývá analýzou mluveného a psaného projevu, nelze opomenout, že diskursivní analýza zkoumá i obrazové prostředky neverbální komunikace, jako jsou kupříkladu plakáty, film, reklamní billboardy a jiné.¹⁷ Referenční rámec mé práce zahrnuje bezpečnostní komunitu a také osoby, které měly a mají vliv na nákup či pronájem stíhacích letadel pro Armádu České republiky. Jedná se především o poslance a senátory Parlamentu České republiky. Vzhledem k tomu, že jsem si zvolil tento referenční rámec, se nebudu zabývat analýzou obrazových médií, neboť potřebná obrazová média jednoduše neexistují.

Nezvolil jsem konkrétní typ diskursivní analýzy, neboť se domnívám, že všechny tři druhy mají mé práci co nabídnout. Mluvíme-li o kritické diskursivní analýze, pak považuji za důležitý její přístup ke kauzalitě. Ačkoliv se v tomto druhu diskursivní analýzy nejedná o kauzalitu v klasickém slova smyslu, textům a projevům se přisuzuje určitý efekt, a to jak na úrovni individua, kdy texty mohou způsobit posun v názorech, znalostech či postojích individua, tak na úrovni společenských celků, kdy texty mohou vyvolat kupříkladu posuny ve výrobně-produkčních vztazích, materiální podobě světa, ale mohou i kupříkladu vyvolat války.¹⁸ Sociálněpsychologická diskursivní analýza se kauzalitou sice také zabývá, přisuzuje ale větší roli jednání, rétorice a konstrukci, než obsahu jako takovému.¹⁹ Foucaultovská historická diskursivní analýza pak odmítá kauzalitu kompletně.²⁰ Je potřeba ale vzít v potaz nevhodnost kauzálního vysvětlení na příkladu vztahu mezi identitou a zahraniční politikou – identita dává význam a smysl zahraniční politice, sama je ale konstituována zahraniční politikou.²¹ Kompletní odmítnutí kauzality by pravděpodobně mělo negativní dopad na můj výzkum, neboť chystám-li se zkoumat kupříkladu stenozáznamy z jednání Parlamentu České republiky, pak by vynechání kauzality mohlo

---

¹⁶ DRULÁK, P. a kol. Jak zkoumat politiku. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, s. 94

¹⁷ DRULÁK, P. a kol., *cit. d.*, s. 94-5

¹⁸ DRULÁK, P. a kol., *cit. d.*, s. 95

¹⁹ DRULÁK, P. a kol., *cit. d.*, s. 96

²⁰ DRULÁK, P. a kol., *cit. d.*, s. 96

²¹ DRULÁK, P. a kol., *cit. d.*, s. 96

způsobovat značné problémy, neboť předpokládám, že jednotliví řečníci ve svých příspěvcích na sebe navazovali, odkazovali ve svých argumentech na jiné řečníky a podobně.

Bylo by možné upustit od diskursivní analýzy a jako výzkumnou metodu použít jednoduchou analýzu textů, v takovém případě bych ale přišel o velké množství dat pro výzkum, neboť se nedá předpokládat, že se pomyslná diskuse o roli nadzvukového letectva odehrávala jen na poli oficiálních dokumentů či vědeckých článků. Zároveň bych se tím ochudil o možnost zkoumání jazyka, který byl užíván při diskusi.

Referenční rámec a časové vymezení

Referenční rámec zahrnuje především dvě skupiny osob. Do první skupiny náleží příslušníci Armády České republiky a také experti bezpečnostní komunity. Druhou skupinu představují senátoři a poslanci Parlamentu České republiky. Výběr právě těchto dvou skupin osob je pro analýzu velice důležitý.

Od první skupiny očekávám, že se budou především zabývat otázkami logistiky a strategie. Na druhou stranu poslanci a senátoři budou posuzovat problematiku nadzvukových letadel v širším kontextu. Specifickou skupinu pak budou představovat experti na bezpečnostní problematiku, kteří jsou ale zároveň členy Parlamentu České republiky.

Předmětem mého zkoumání budou zejména dokumenty Armády České republiky a Ministerstva obrany, dále stenoprotokoly z jednání Parlamentu České republiky a v neposlední řadě také články publikované v odborných časopisech určených zejména pro českou bezpečnostní komunitu. Výběr právě těchto dvou skupin osob je pro analýzu velice důležitý.

Časové rozmezí

Jako časové období pro svůj výzkum jsem určil rozmezí let 1997 do 2015 včetně. Rok 1997 jako dolní hranice je zvolen záměrně – v tomto roce rozhodla vláda tehdejšího premiéra Václava Klause o nutnosti modernizace armádní letky. Orientace ke staršímu datu by byla přirozeně možná, neboť diskurs pochopitelně probíhal i před rokem 1997, nepřinesla by ale do mého výzkumu žádná nová data, orientace k mladšímu datu by pak možná sice byla, ale zapříčinila by ztrátu některých důležitých dat – jako příklad mohu uvést rok 1999, kdy Česká republika vstoupila do Severoatlantické aliance. Tento akt

znamenal bezpochyby zásadní změnu bezpečnostní situace České republiky, na druhou stranu absencí diskursu, který se odehrál před tímto rokem, by mohlo dojít ke ztrátě poměrně zajímavých dat souvisejících právě se změnou této situace.

Premisy

Na základě rozboru literatury předpokládám, že se v analýze setkám se třemi přístupy k pořízení nadzvukového letectva. První přístup je výše zmíněný bezpečnostní přístup, podle kterého potřebujeme nadzvukové stíhací letectvo pro obranu našeho vzdušného prostoru, ale díky členství České republiky v Severoatlantické alianci i pro střežení a případné bránění našich spojenců, a tedy plnění spojeneckých závazků. Ve svém výzkumu budu ale pro ilustraci rozlišovat, jestli řečník nebo rozebíraný dokument má na mysli obranu našeho území, nebo území Severoatlantické aliance.

Druhý přístup vychází je v rámci normativního modelu. Předpokládám tedy, že se řečníci budou dívat na nadzvukové stíhačky jako na symbol národní suverenity a díky tomu budou jednoznačně pro pořízení nových letounů pro Armádu České republiky, respektive by považovali ztrátu nadzvukového letectva za ztrátu národní identity.

Třetí přístup je v rámci sociologického institucionalismu, zde konkrétně očekávám odkazy na historickou tradici československého stíhacího letectva a role československých pilotů v bitvě o Británii a potřebu v této tradici pokračovat právě prostřednictvím nově pořízených letounů.

V oficiálních dokumentech Ministerstva obrany a Armády České republiky očekávám téměř výlučně bezpečnostní přístup. V případě poslanců a senátorů Parlamentu České republiky očekávám výroky, které budu moci zařadit do všech tří modelů s drobnou převahou normativního modelu. Naproti tomu u článků neočekávám odkazy na historickou tradici.

Výzkum

Rozbor stenozáznamu z jednání Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu České republiky

Na 46. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky byl na programu „Návrh zákona o financování pořízení 24 nadzvukových letadel JAS 39 Gripen a o změně některých souvisejících zákonů“, který byl v prvním čtení. Vzhledem k faktu, že se jednalo teprve o první čtení, odpovídala tomu i věcnost debaty, proto zde nacházíme v podstatě pouze výroky, které zohledňují vojenské využití nadzvukových stíhaček při hlídání vzdušného prostoru, současně usazují hlídání vzdušného prostoru do kontextu Severoatlantické aliance. Podle některých řečníků ale NATO nadzvukové stíhací letectvo po České republice požaduje: „Zavedení nadzvukového letounu (...) není v rozporu se závěry strategické koncepce NATO (...), a naopak přímo v jejím souladu, neboť právě tento prostředek výrazným způsobem zvyšuje vojenské schopnosti, po kterých právě strategická koncepce volá.²²“, podle některých ale NATO po České republice nadzvukové stíhací stroje neřádá: *Aliance nechce, abychom kupovali tyto letouny. Aliance s nimi nepočítá a Aliance nám to dokonce, byť skrytě, nedoporučuje.*²³ Obhajovat koupi nadzvukových stíhacích letadel se dá i bez použití NATO, dostává se tak ovšem na tenký led: „(...) každá moderní armáda musí disponovat nadzvukovým stíhacím letectvem, které jedině může zajistit operační převahu a nezbytnou ochranu vzdušného prostoru.“²⁴ Řečník zde nepřímou označuje Island a pobaltské země za státy se zastaralou armádou, což považují za necitlivé vyjádření, zvláště jedná-li se o alianční spojence. Nejde ale pouze o vyjádření realistického názoru o ochraně vzdušného prostoru, nýbrž je zde patrná i inspirace symbolismem, podle níž je tedy vlastnictví nadzvukového letectva nutné pro všechny vyspělé armády.

Na 49. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky byl tento návrh zákona projednáván ve druhém čtení. V debatě zazněly pouze 2 výroky, které mají pro můj

---

²² KAVAN, J. PČR, PS 1998-2002, 46. schůze, část 422 (14. 2. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/046schuz/s046423.htm>

²³ NEČAS, P. PČR, PS 1998-2002, 46. schůze, část 412 (14. 2. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/046schuz/s046412.htm>

²⁴ ŠULÁK, P. PČR, PS 1998-2002, 46. schůze, část 423 (14. 2. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/046schuz/s046423.htm>

výzkum relevantní hodnotu, přičemž oba akcentují ochranu vzdušného prostoru, respektive vlastnictví letadel, která toho jsou schopná vzdušný prostor chránit, jako otázku národní suverenity. Zatímco v prvním výroku se řečník spokojil s prostým konstatováním potřeby vlastnictví (nadzvukového) letectva: „*Naše pozemní armáda nemůže úspěšně bránit zemi bez podpory letectva. Letectvo a armáda je také symbolem, řekněme, nezávislosti a určité solidní existence tohoto státu.*“²⁵, u druhého výroku sice řečník taktéž vyslovuje obavu o národní suverenitu bez nadzvukového letectva, upozorňuje rovněž na kořeny současné situace: „*Již na začátku 90. let bylo zřejmé, že po roce 2004, nebudou-li pořízeny nové nadzvukové letouny, nebudeme schopni kryt vlastními prostředky svůj vzdušný prostor, což podle celé řady z nás neznamena nic méně než rezignaci na část své státní suverenity.*“²⁶

Na 18. schůzi Senátu Parlamentu České republiky²⁷ se projednával „Návrh zákona o financování pořízení 24 nadzvukových letadel JAS 39 Gripen a o změně některých souvisejících zákonů“. Návrh zákona Senátem neprošel, nicméně v rozpravě o tomto zákonu padla celá řada komentářů hodnotných pro moji práci. Hlavní rozprava se tehdy vedla především ohledně problému s odstoupením čtyř firem z výběrového řízení a nejasností s financováním. Součástí kontraktu měly být i takzvané offsetové smlouvy, které řada řečníků označila za matoucí. Podstatnou roli sehrál fakt, že se tento návrh zákona projednával čtrnáct dní před volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

V rozpravě někteří senátoři odkazovali na identitu, a to v několika rovinách. Tou nejmarkantnější bylo patrně odkazování na historickou tradici českého stíhacího letectva: „*Jsem dodnes hrdý na to, že Československo se v 30. letech minulého století jasnozřivě i za cenu obrovských obětí odhodlalo vyzbrojit se, na rozdíl třeba od Velké Británie a Francie, proti Hitlerovi. My jsme byli tehdy připraveni nacizmu čelit. Dokázali jsme to totiž starostí o armádu, o jejího bojového ducha a v neposlední řadě o její materiální připravenost. Řeknu dokonce, že my jediní jsme byli už tehdy připraveni opravdu bojovat. Za sebe i za Evropu. O to víc mne pak také dodnes trápí, že jsme si tyto zbraně nechali vyrazit z*

---

²⁵ ŠULÁK, P. PČR, PS 1998-2002, 49. schůze, část 45 (24. 4. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016].

Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/049schuz/s049045.htm>

²⁶ KALOUSEK, M. PČR, PS 1998-2002, 49. schůze, část 44 (24. 4. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016].

Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/049schuz/s049044.htm>

²⁷ Konkrétně 4. den 18. schůze třetího funkčního období, tj. 31. května 2002

ruky.²⁸ Odtud je patrná až jakási idealizace a také nostalgie. Je celkem jasné, proč tento argument zazněl, tedy jde o volání po obnově slávy českého letectva. Podobně pak můžeme číst: „...vlastně my jsme na dobré cestě k zániku tradičního velice kvalitního vojenského letectva Armády České republiky, a to jistě není cesta, kterou bychom chtěli a kterou bychom se chtěli dát.“²⁹ České stíhací letectvo jako tradiční označují i další senátoři: „Dámy a pánové, Masaryk říkal, že vzduch je naše moře. Jsme zemí, která neleží u moře, jsme zemí, která v minulosti prokázala, že dokáže svůj vzdušný prostor bránit, že dokáže vyškolit vynikající letce, kteří své kvality morální i odborné prokázali ve válce, a myslím, že v našem rozhodování bychom měli na tuto tradici navazovat.“³⁰ Další výrok odkazující na historickou tradici českého stíhacího letectva se od výše uvedených přece jen liší. Zatímco předchozí výroky pocházely od pánů Pitharta, Matušky a Kroupy, poslední výrok - „Letci byli do r. 1990, já se nechci vracet k emocím, elitní složkou ozbrojených sil české armády a české společnosti. Armáda v té době měla 360 nadzvukových stíhacích letounů a my během 12 let z těch 360 jdeme v podstatě na nulu, což je skutečně extrém nevídaný.“³¹, pochází od tehdejšího ministra obrany Tvrdíka, od kterého bych spíše očekával výroky zaměřené na realistickou potřebu nadzvukových stíhacích letadel v Armádě České republiky. Poslední výrok odkazující na historickou tradici se od prvních tří také liší, a to svým zaměřením. Výrok zní: „Byla zde malá zmínka také o minulosti Československa. Já bych chtěl jen poukázat, že souhlasím i s tím předřečníkem, protože Československo v r. 1938 opravdu bylo připraveno se bránit a bylo připraveno jak vojensky, tak co do politické vůle a opravdu bylo také členem dvou aliancí - přinejmenším Malé dohody a Velké dohody, které nebyly ochotny a připraveny se postavit na naši stranu. Proto to tak dopadlo. A proto se domnívám, že jakkoliv jsme členy Aliance a mimochodem Washingtonská smlouva nikde neříká, že nám některý ze členů má předepisovat, co si ČR má pořídit za zbraně a za jakou cenu. Také Washingtonská smlouva nikde neříká, že nás na začátku konfliktu bude bránit Aliance, ale naopak vyžaduje, aby každý členský stát byl schopen, pokud je napaden,

---

²⁸ PITHART, P. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>

²⁹ MATUŠKA, V. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>

³⁰ KROUPA, D. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>

³¹ TVRDÍK, J. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>

*ubránit se po určitou dobu, aby posléze potom v dalším období prostě mohlo dojít k politickým a vojenským rozhodnutím, která budou směřovat k jeho ochraně. To jsem vám chtěl připomenout“.*³² Pan senátor zde nepoukazuje na nutnost zachování tradic, naopak jeho projev můžeme zařadit do realistického uvažování a to konkrétně proto, že zdůrazňuje nutnost obrany v případě napadení vlastními silami, ale připomeňme, že vojenské strategie ani tehdy, ani dnes toto riziko neuvádějí.

V debatě zazněla samozřejmě i celá řada výroků postavených na realistické tradici, které by se daly shrnout do věty „Česká republika potřebuje nadzvukové stíhací letectvo pro svoji vojenskou ochranu“. Onu vojenskou ochranu pak můžeme vnímat jako ochranu České republiky jako člena Severoatlantické aliance: *„Nadzvuková letadla nekupujeme pro Alianci, ale zejména pro sebe, pro ochranu našeho vzdušného prostoru v době míru a v prvních hodinách případné krize. Aliance dnes nemá prostředky pro naši ochranu v těchto stavech. Nemá je dnes a nebude je mít ani zítra. Nic na tom nezmění blížící se pražský summit ani nedávno uzavřené ujednání mezi Severoatlantickou aliancí a Ruskou federací. Žádná z členských zemí Aliance ani na minutu nezpomalila své ambiciózní programy nákupu supermoderních nadzvukových letadel a ani je nehodlá zpomalit. Všechny jsou totiž přesvědčeny o naprosté nezpochybnitelnosti významu takovýchto letadel pro obranu své vzdušné suverenity a vedení vojenských operací tam, kde si to vyžádá řešení krizové situace“.*³³

Druhým možným přístupem je reálné užití nadzvukového stíhacího letectva při ochraně státu vycházející především ze strategických dokumentů Armády České republiky. Jak jsem uvedl výše, jediným bezpečnostním rizikem, které je uvedeno v bezpečnostní strategii České republiky a se kterým může nadzvukové stíhací letectvo přímo pomoci, je terorismus. V této chvíli by stíhací letectvo plnilo svoji roli v rámci „air policingu“. Tento fakt si někteří senátoři uvědomují, zároveň považují za důležité, aby obrana českého vzdušného prostoru byla zajištěna z vlastních prostředků, nikoliv v kooperaci s jiným státem Severoatlantické aliance, ale k tomu až později: *„Podívejte, žiji v Hruškách. A přes Hrušky je letecký koridor Hrušky do Prahy. V tomto koridoru létá mnoho dopravních*

---

³² LÁNSKÝ, E. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>

³³ TVRDÍK, J. cit. d.

prostředků. A tak, jak jsme zažili, v současné době největší hrozbou jsou právě dopravní letadla. A tento koridor probíhá několik desítek kilometrů od Temelína, od Dukovan. Letadlo letí ve výšce asi 8 - 10 kilometrů rychlostí asi 800 km za hodinu. A nedej Bože, kdyby tohleto letadlo na Temelín nebo na Dukovany spadlo. Prosím vás, polovina Evropy je pryč. Naštěstí v Náměšti nad Oslavou máme letiště. A když na toto letiště dáme rotu rychlého nasazení nebo chemickou jednotku, nevím, jestli zabrání tomu, aby nám toto dopravní letadlo na Dukovany nespadlo. A nemyslím si ani, že by to byly třeba helikoptéry, nevím, byla-li by možnost využít L-159, ale rozhodně, možná že se špatným výsledkem, je možné použít nadzvukového letadla. A z těchto a mnoha dalších důvodů, které bych tady už neopakoval, si myslím, že je naší prioritou zajistit vzdušný prostor z vlastních peněz, z vlastních prostředků, budu hlasovat pro“.³⁴ Z těchto argumentů vyplývá jasná podpora pořízení nadzvukových stíhaček Gripen (vzhledem k názvu projednávaného zákona) s poměrně jasným argumentem chránit obě jaderné elektrárny na území České republiky, zároveň je zde zpochybněno možné zastoupení nadzvukového stíhacího letectva nově nakoupenými stroji L-159. Ty mají velkou nevýhodu ve své maximální rychlosti – ta činí jen 936 kilometrů za hodinu³⁵, jedná se tedy o stroje podzvukové, což činí jejich užití proti dalším letadlům poněkud obtížným.

Jako poslední v debatě vystupují argumenty, které silně odkazují na pojem suverenity. Setkáváme se zde s nezpochybnitelným strachem, co by pro suverenitu České republiky znamenalo nevlastnění nadzvukových stíhaček. Jak jsem uvedl výše, střežení vzdušného prostoru nakoupenými letouny L-159 by bylo nevhodné, bylo by proto potřeba využít letectva jiného státu Severoatlantické aliance. Zde se setkáváme se stereotypem s jasnými kořeny v naší historii: „Pokud bychom přenechali obranu svého vzdušného prostoru většímu aliančnímu sousedovi, byla by to podle názoru Bruselu německá Luftwaffe, která by s největší pravděpodobností náš vzdušný prostor chránila. Toto samo o sobě nepřijatelné hledisko z hlediska vlastní suverenity má v sobě další dva aspekty:

---

³⁴ DOČEKAL, O. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>

³⁵ Program L-159 www.aero.cz [online]. 2014 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.aero.cz/cz/defence-mro/programy/program-l-159/>

*bezpečnostní a ekonomický.*³⁶ Pro doplnění uvádím i dva zmiňované aspekty – první je představa německé vlády vydávající rozkaz na sestřelení civilního letadla narušujícího např. vzdušný prostor Jaderné elektrárny Temelín, druhá je pak ekonomická otázka takového střežení vzdušného prostoru, tedy jestli by takováto ochrana Českou republiku nestála víc, než pořízení nových letounů. Ne všechna tvrzení jsou takto konkrétní, byť v nich můžeme vidět stejný základ: *„Hlasujte pro nákup, nechci, aby vzdušný prostor naší země hlídala německá letadla. (...) Každý stát si musí zajistit ochranu svého vzdušného prostoru. Zda to udělá pořízením si vlastních letadel či se s touto povinností vyrovná tak, že si tuto službu objedná a také zaplatí u těch, kteří letadla mají, je věcí toho kterého státu. A tady souhlasím se vznesenými obavami o cizích letadlech nad naší hlavou.*³⁷ V reakci na tyto názory, především ohledně letadel Luftwaffe nad českým nebem, pak senátoři reagovali různou silou: *„(...) nám sdělil, že pokud bychom se nerozhodli pro nákup letounů, dělala by to podle názoru Bruselu německá Luftwaffe. Já se domnívám, že takovýto výrok není dokazatelný.“*, případně: *...zde řekl, že pokud bychom zvolili nějakou jinou variantu, dělala by to podle názoru Bruselu německá Luftwaffe. Já se musím pozastavit nad tímto tvrzením (...). Nevím, co má na mysli - podle názoru Bruselu. Jestli má na mysli sídlo Severoatlantické aliance, sídlo EU, belgickou vládu, bruselského starostu případně toho symbolického "čůrajícího chlapečka", který Brusel reprezentuje, ale podle mých informací žádný takový názor v Bruselu neexistuje.*³⁸

Na 51. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky byl na programu taktéž „Návrh zákona o financování pořízení 24 nadzvukových letadel JAS 39 Gripen a o změně některých souvisejících zákonů“ poté, co byl v Senátu tento návrh zákona zamítnut. Právě toto zamítnutí bylo pro debatu určující, protože argumenty, které v debatě zazněly, byly ve velké míře reakcí na některé výroky z oné rozpravy v Senátu. Poměrně ostrou reakci si vysloužily výroky týkající se České republiky ve vztahu k Severoatlantické alianci, a to jak v pozitivním, tak negativním smyslu. Můžeme se tedy zároveň dočíst o nákupu letadel Gripen jako o bezpečnostním prvku v souladu s přístupem NATO: *„Členství v NATO je*

---

³⁶ COUFAL, M. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>

³⁷ DOUBRAVA, J. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>

³⁸ COUFAL, M. *cit. d.*

pro nás zárukou naší bezpečnosti, a ne výmluvou za ztrátu našich národních schopností tento prostor bránit. V míru a za specifických okolností nelze zasáhnout proti určitým narušitelům jinými prostředky než národními. To je alianční přístup, přístup, na kterém se shodly všechny členské státy NATO.³⁹, tak i jako poněkud zvláštní znak nedůvěry k NATO: „Česká republika musí chránit svůj vzdušný prostor svými českými letadly (...) Za prvé je v tomto tvrzení implicitně obsažena nedůvěra k Severoatlantické alianci.(...) bylo vidět celé čtyři roky, kdy tato vláda vládla, že nevěří alianci.“⁴⁰ Reakce vyvolala také obava z hlídání vzdušného prostoru České republiky cizím státem. Opět zazněly názory na podporu této teze, v tomto případě akcentující klíčovou roli vlády ČR v tomto rozhodnutí: „Rozhodne-li se (vláda) chránit náš vzdušný prostor Luftwaffe, bude to její svaté právo“⁴¹, stejně tak poměrně jasné vyjádření nesouhlasu, o kterém se ale můžeme jen domnívat, stojí-li za ním ekonomický či bezpečnostní aspekt: „(...) my si prostě neumíme představit, že ochrana českého vzdušného prostoru bude svěřena jiné vládě než vládě České republiky.“⁴² V neposlední řadě se nám dostává jednoduchého, ale výstižného argumentu normativního symbolu: „Ochrana vzdušného prostoru České republiky je nedílnou součástí zajištění její suverenity.“⁴³

Výroky bezpečnostní komunity

Politolog Frank ve svém komentáři používá dvojí argumentaci. V rámci bezpečnostní tradice píše jednoduché vyjádření: „Nové letouny Česká republika nevyhnutelně potřebuje a další odsouzení jejich zavedení do činné služby ohrožuje bezpečnost České republiky a její schopnost být spolehlivým a v obraně soběstačným spojencem v NATO.“⁴⁴ Druhá uvedená argumentace odkazuje na současnou suverenitu České republiky, respektive ztrátu této suverenity v případě nezachování nadzvukových letounů: „Bez nadzvukového letectva

---

³⁹ ZEMAN, M. PČR, PS 1998-2002, 51. schůze, část 5 (13. 6. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/051schuz/s051005.htm#r2>

⁴⁰ PAYNE, J. PČR, PS 1998-2002, 51. schůze, část 5 (13. 6. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/051schuz/s051005.htm#r4>

⁴¹ ZEMAN, M., cit. d.

⁴² KALOUSEK, M. PČR, PS 1998-2002, 51. schůze, část 6 (13. 6. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/051schuz/s051006.htm#r2>

⁴³ ŠPIDLA, V. PČR, PS 1998-2002, 51. schůze, část 4 (13. 6. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/051schuz/s051004.htm>

⁴⁴ FRANK, L. F-16, Mirage, MiG a nebo Gripen? *Natoaktual.cz* [online]. 26. 4. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_analyzy.aspx?c=A021002_093552_na_analyzy_m00

nebude Česká republika požívat mezinárodní prestiže důvěryhodného spojence a zařadí se v tomto ohledu mezi státy jako Island nebo Lucembursko.“⁴⁵ Pro doplnění uvádím, že tento autor zmiňuje možnost hlídání vzdušného prostoru německou Luftwaffe v případě nepořízení nových letounů pro Armádu České republiky, nicméně autor poukazuje především na ekonomickou nevýhodnost takového řešení: „*Ponechání českého vzdušného prostoru bez vlastní ochrany by znamenalo praktické svěřeni se pod ochranu německých stíhačů, kterou bychom ovšem museli draze zaplatit.*“⁴⁶ Pro výzkum jsou ale relevantní první dvě vyjádření, jedno vycházející z bezpečnostního pohledu a druhé vycházejícího z institucionálního pohledu.

Bezpečnostní analytici Balabán a Rašek v roce 2013 prostřednictvím článku polemizovali o nutnosti vlastnění nadzvukového letectva. Hlavním impulsem pro sepsání této polemiky bylo zveřejnění komentáře jiného bezpečnostního experta, Andora Šándora, v novinách. V polemice se mimo jiné dočteme: „*V Šándorově článku se objevuje i jedna velmi polemická věta: „Tvrzení, že si nemůžeme dovolit být po nějakou dobu bez stíhaček, a proto musíme jít Švédům na ruku, není pravdivé.“ S tím by bylo možné souhlasit v zemi, která není křižovatkou leteckých cest, nemá atomové elektrárny a nechce stavět další a může si tudíž dovolit být bezbranná proti jakémukoliv neočekávanému útoku ze vzduchu.*“⁴⁷ Slova pana Šándora nemohu brát jako relevantní výrok pro tuto práci, autor výrok pronesl v kontextu možné výměny nadzvukových letounů Gripen za jiné nadzvukové letouny, konkrétně F – 16. Podle autora by taková změna mohla způsobit dočasnou indispozici Armády České republiky chránit náš vzdušný prostor, což si podle něj může Česká republika dovolit. Výrok analytiků Balabána a Raška naopak jako výrok pro svoji práci bez pochyby uvést mohou. Autoři se jednoznačně domnívají, že by dočasná neschopnost chránit náš vzdušný prostor mohla ohrozit bezpečnost České republiky a je tedy potřeba zachovat nadzvukové stíhací letectvo plně funkční.

Bezpečnostní expert Šándor v rozhovoru pro Ihned.cz obhajuje svůj dlouhodobý názor, tedy že by pro Českou republiku bylo lepší pořídit americké stroje F – 16, pro moji práci je

---

⁴⁵ FRANK, L. *cit. d.*

⁴⁶ FRANK, L. *cit. d.*

⁴⁷ BALABÁN, M., RAŠEK, A. *Trochu opožděná diskuse o Gripenech*, [online]. 5. 4. 2013 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://sbp.fsv.cuni.cz/SBP-139-version1-trochu_opozdena_diskuse_o_grip.pdf

ale důležitější jeho odpověď na otázku, jestli Česká republika vůbec potřebuje nadzvukové stroje. Jeho odpověď zní: „*Ochrana vzdušného prostoru je součástí ochrany suverenity státu. O tom, co se děje v našem vzdušném prostoru, by měla výsostně rozhodovat Česká republika a ne nějaký cizí spojenecký generál. Vykonávat by to měla česká armáda v součinnosti se spojenci. Rozhodovat by se primárně ale mělo v Česku.*“⁴⁸ V tomto případě se zároveň skloubí argumentace bezpečnostního pohledu s národní suverenitou, respektive zde dochází k přechýlení od bezpečnostní argumentace k institucionální argumentaci. Nedomnívám se, že by tak řečník udělal z důvodu kladení důrazu na svůj výrok ani z touhy svým výrokem zaujmout, jeho záměr si netroufám odhadnout.

Politolog Robejšek se ve svém rozhovoru pro server Česká pozice (vydaném v roce 2015) vyjadřuje kriticky k Armádě České republiky jako celku. Armádu je podle něj potřeba postavit „*podle policejní logiky. Tedy (...) bez Gripenů, protože jsou pro zemi našich rozměrů neúčelné, ale za to je schopná reagovat na výzvy, jako jsou teroristické útoky či porušení hranic. Proti potenciální ruské invazi, která je podle mne silně nepravděpodobná, stejně nemáme šanci. Snažit se mít univerzální armádu je pro stát naší velikosti zbytečné plýtvání prostředky.*“⁴⁹ Autor tedy využívá realistickou argumentaci, jen v jeho pojetí pro nadzvukové letouny není reálné využití a klade důraz na jiné bezpečnostní hrozby, které jsou definovány Bezpečnostní strategií České republiky z roku 2015 (viz výše).

Pohled vedoucích představitelů Armády České republiky na nákup/pronájem nadzvukových stíhaček je samozřejmě důležité neopomenout. Zatímco současný ministr obrany Martin Stropnický ve svém výroku kombinuje jak realistický, tak i normativní pohled: „*Jsem velice rád, že Česká republika má svoje nadzvukové letectvo, že ho bude mít i do budoucna, protože ho považuji za něco víc než jenom výzbroj, ale svým způsobem za součást státnosti.*“⁵⁰, rozbor výroku bývalého náčelníka generálního štábu Vlastimila Picka

---

⁴⁸ DŮŘÍČKOVÁ, M. Jakákoli americká stíhačka je lepší než Gripen, tvrdí bezpečnostní expert Šándor *ihned.cz* [online]. 25. 7. 2012 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c1-56742210-jakakoli-americka-stihacka-je-lepsi-nez-gripen-tvrdi-bezpecnostni-expert-sandor>

⁴⁹ FRANCOVÁ, P. Petr Robejšek: Úlohou Západu není spasit svět *ceskapozice.lidovky.cz* [online]. 30. 8. 2015 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/petr-robejsek-ulohou-zapadu-neni-spasit-svet-fnx-/tema.aspx?c=A150828_164941_pozice-tema_lube

⁵⁰ Podepsáno. Gripeny budou chránit Česko až do roku 2027 *zpravy.idnes.cz* [online]. 16. 5. 2014 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/gripeny-podepsani-dodatku-smlouvy-duc->

je složitější. Jeho výrok zní: „*A ještě k obraně vzdušného prostoru - jsem zastáncem toho zachovat i po roce 2014 nadzvukové letectvo, abychom si svůj vzdušný prostor byli schopni bránit sami vlastními prostředky.*“⁵¹ Ony zmíněné „vlastní prostředky“ sice označují nadzvukové stíhací letectvo, samotná formulace se ale dá chápat jako překrucování rétoriky od realistického pohledu k pohledu institucionálnímu. Domnívám se, že k tomuto překroucení došlo, neboť autor výroku chtěl své tvrzení zdůraznit.

Tehdejší předseda strany Věci Veřejné Radek John užívá realistickou argumentaci k vyjádření svého argumentu proti pronájmu stíhaček Gripen. Jeho výrok zní: „*Naprostá většina bezpečnostních expertů spatřuje problémy uvnitř našich hranic než v zahraničí,*“ upozornil John. „*My se ale chováme tak, jako bychom chtěli hledat zloděje pomocí nadzvukového letectva.*“⁵² Tento výrok je pro mne ovšem těžké rozklíčovat. Mohu jen hádat, jaké konkrétní zdroje tehdejší předseda strany měl. Budu – li ovšem porovnávat jeho výrok se strategickými dokumenty Armády České republiky (bezpečnostní strategie, obranné strategie), je poměrně jasné, že většina bezpečnostních hrozeb nemá vysloveně vojenský charakter a nadzvukové stíhací letectvo s nimi nemůže efektivně pomoci.

Publikace Obranná politika Československé a České republiky (1989 – 2009) si za svůj cíl stanovila provést kritickou bilanci Armády České republiky a jejích představitelů u příležitosti dvacátého výročí událostí z listopadu 1989.⁵³ V takové bilanci se zcela určitě nedá opomenout transformace nadzvukového letectva Armády České republiky. Jako odpověď na některé výroky poslanců a senátorů Parlamentu České republiky můžeme brát v podstatě informativní výpověď o zajištění „air policingu“ nad pobaltskými republikami čtyřmi letouny Gripen: „*Určitým mezníkem při zapojování ČR do mezinárodních*

/domaci.aspx?c=A140516_155629_domaci_wlk#utm_source=sph.idnes&utm_medium=richtext&utm_content=top6

⁵¹ HALADOVÁ, O. Záleží mi na každém schopném vojákovi www.acr.army.cz [online]. 26. 8. 2010 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z:

<http://www.acr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/zalezi-mi-na-kazdem-schopnem-vojakovi-45927/>

⁵² Vláda chce chytat zloděje v greenech, zlobí se John www.parlamentnilisty.cz [online]. 4. 9. 2012 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Vlada-chce-chytat-zlodeje-v-gripenech-zlobi-se-John-245207>

⁵³ TŮMA, M., JANOŠEC, J., PROCHÁZKA, J., *Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009)* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a informační centrum MO, 2009, s. 6 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/bezpecnostni-temata/23-obranna-politika-ceskoslovenske-a-ceske-republiky-1989_2009.pdf

operací bylo vyslání kontingentu vzdušných sil do pobaltské oblasti, kde 211. taktická letka zajišťovala 4 letouny JAS-39 Gripen v roce 2009 po dobu 4 měsíců nepřetržitý vzdušný průzkum (Air Policing) nad všemi třemi pobaltskými zeměmi ze základny Šiauliai v Litvě. Zapojením do této operace přispěla ČR těmto zemím, které nedisponují vlastními nadzvukovými prostředky taktického letectva, svými schopnostmi k zajišťování ochrany vzdušného prostoru Aliance v rámci NATINADS. “⁵⁴ Až v samém závěru publikace se pak můžeme dočíst: „Vyzbrojení stíhacího letectva AČR švédskými nadzvukovými letouny JAS-39 Gripen umožňuje samostatnou ochranu vzdušného prostoru a posiluje státní suverenitu.“⁵⁵ Tato věta v sobě poměrně zajímavě kombinuje na jedné straně realistický pohled, na druhé straně pohled prostřednictvím normativního modelu.

Bílá kniha o obraně, vydaná a schválená v roce 2011, je souhrnný koncepční rámec, který definuje a zdůvodňuje roli a funkce českých ozbrojených sil a kritéria a směry rozvoje jejich schopností, včetně stanovení nezbytného střednědobého rozpočtového rámce. Zároveň je směrnici pro restrukturalizaci systému velení a řízení AČR a reformy MO.⁵⁶ V dokumentu takové povahy je nemožné se nadzvukovému stíhacímu letectvu vyhnout, byť nemusí být konkrétně zmíněno. Můžeme se zde tak dočíst: „Hlavním úkolem vzdušných sil je ochrana vzdušného prostoru ČR v rámci integrované ochrany vzdušného prostoru NATO (NATINADS) a národního posilového systému (NaPoSy), a to včetně plnění úkolů spojených s protiteroristickým konceptem RENEGADE.“⁵⁷ Bílá kniha dále v rámci udržitelnosti ozbrojených sil České republiky identifikuje jako nutné opatření zachovat taktické nadzvukové a podzvukové letectvo pro ochranu vzdušného prostoru České republiky.⁵⁸ Naproti tomu v jiném místě dokumentu, konkrétně v části, která se věnuje bojovým jednotkám Armády České republiky a systému NATINADS, se uvádí: „Primární funkcí systému NATINADS je prevence a odstrašení případného útoku proti České republice. Zapojením do tohoto systému, který je jedním ze základních pilířů obrany

---

⁵⁴ TŮMA, M., JANOŠEC, J., PROCHÁZKA, J. cit. d. s. 111

⁵⁵ TŮMA, M., JANOŠEC, J., PROCHÁZKA, J. cit. d. s. 180

⁵⁶ Co je Bílá kniha www.mocr.army.cz [online]. [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z:

<http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/bila-kniha/co-je-bila-kniha/co-je-bila-kniha-44901/>

⁵⁷ *Bílá kniha o obraně* [online]. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – odbor komunikace a propagace, 2011, s. 101 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/bila-kniha-o-obrane-190511_1.pdf

⁵⁸ *Bílá kniha o obraně*, cit. d. s. 117, 120

*České republiky v rámci NATO, zároveň ČR přispívá ke kolektivní obraně Aliance. Schopnost taktického nadzvukového letectva je pro tento úkol nezastupitelná.*⁵⁹ Toto vyjádření rozhodně můžeme řadit k prohlášením proneseným v realistické tradici a koreluje s některými výroky v jiných strategických dokumentech, které také označují nadzvukové letectvo za nezastupitelné ve své roli hlídání vzdušného prostoru České republiky. Což je v kontextu výše zmíněné citace ze stejného dokumentu, která přisuzuje roli hlídání vzdušného prostoru České republiky také podzvukovým letounům, zarážející, zvláště, jsou – li oba výroky uvedeny v jednom dokumentu.

K problematice se v médiích vyjadřovaly i osoby, které beze sporu nebyly členové Parlamentu České republiky, je ale obtížné jednoznačně určit, jestli se jedná o odbornou veřejnost. Jeden příklad za všechny – Josef Mašín mladší, někdejší člen protikomunistické skupiny bratří Mašínů a také podnikatel, mimo jiné i s letadly, se na otázku, zdali má mít Česká republika nadzvukové stíhací letouny, vyjádřil následovně: „Odpověď má více společného s otázkou národní suverenity a sebevnímáním, než s praktičností.“⁶⁰ Tímto výrokem podporuje institucionální pohled na nadzvukové stíhačky a zároveň odsuzuje realistický pohled, to vše v jedné větě, což není obvyklé.

Strategické dokumenty Armády České republiky

Národní obranná strategie České republiky, vydaná v roce 1997, se na první pohled od všech ostatních rozebíraných dokumentů liší, a to právě rokem vydání, jedná se konkrétně o jediný mnou rozebíraný dokument, který byl zveřejněn ještě před vstupem České republiky do Severoatlantické aliance. Tím je dán obecný charakter dokumentu. Dokument obsahuje jak úkoly obrany ČR v míru, ale i v nouzovém stavu, ve stavu ohrožení státu a v neposlední řadě ve válečném stavu.⁶¹ Co se týče jednotlivých složek Armády České republiky, dokument konkrétně zmiňuje jen jednu a to Hradní stráž, která má za cíl chránit

---

⁵⁹ *Bílá kniha o obraně*, cit. d. s. 101

⁶⁰ RYCHETSKÝ, J. Poslední z bratří Mašínů radí Česku ohledně stíhaček: Nebudte k smíchu www.parlamentnilisty.cz [online]. 8. 12. 2012 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: www.parlamentnilisty.cz/rss/zpravy/Posledni-z-bratri-Masinu-radi-Cesku-ohledne-stihacek-Nebudte-k-smichu-256085

⁶¹ XAVER, G. *Národní obranná strategie České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 1997, s. 5-8 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/1997%20Narodni%20obranna%20strategie%20CR.pdf>

sídlo hlavy státu.⁶² Nadzvukové letectvo zmíněno není, nicméně z dokumentu lze poměrně jednoduše vyčíst, které úkoly obrany státu letectvu přisuzuje, konkrétně se jedná o „...posílení ochrany státní hranice i střežení vzdušného prostoru...“ ve stavu ohrožení státu a dále „[k] obraně České republiky, životů a zdraví občanů, majetkových hodnot a zejména objektů důležitých pro fungování státu odpovídajícími silami a prostředky ozbrojených sil Armády České republiky a případných spojenců“ ve válečném stavu. Z výše uvedeného je tedy patrná striktně realistická argumentace pro ozbrojené složky Armády ČR a tedy i nadzvukového letectva.

Vojenská strategie ČR z roku 1999 sice byla vládou ČR schválena ještě před vstupem ČR do NATO, nicméně z členství v NATO již jasně vychází, neboť jasně deklaruje odhodlání bránit stát, zároveň i odhodlání podílet se na kolektivní obraně NATO.⁶³ Nadzvukové stíhací letectvo zmíněno opět není, na rozdíl od předchozího dokumentu jsou ovšem zmíněny vzdušné síly jako celek. Ty jsou dle dokumentu určeny k „*obraně svrchovanosti vzdušného prostoru, k obraně důležitých politických a hospodářských center, regionů a vojsk před vzdušnými údery protivníka a k přímé podpoře boje pozemních sil. Jsou součástí spojeneckého operačního uskupení vzdušných sil. Síly územní obrany jsou určeny k trvalé obraně významných objektů na území státu.*“⁶⁴ Dokument tedy užívá striktně realistickou argumentaci, a to jak ve vztahu k České republice, tak i logicky k Severoatlantické alianci.

Vojenská strategie České republiky z roku 2002 na první pohled odráží změnu v bezpečnostním prostředí, kterou vyvolaly teroristické útoky z 11. září 2001. Aktuální bezpečnostní hrozby pro Českou republiku, se kterými může reálně pomoci i nadzvukové letectvo, představují „*(...)státy, nevládní skupiny a organizace, které nerespektují principy mezinárodního práva a demokracie a dopouštějí se násilí, potlačování lidských práv a svobod na vlastním teritoriu i teroristických útoků a akcí v celosvětovém měřítku*“.⁶⁵ Zároveň se hrozba teroristických útoků „*(...)podstatně zvýraznila a získala nový rozměr v*

---

⁶² XAVER, G. cit. d. s. 8

⁶³ *Vojenská strategie České republiky (1999)* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 1999 s. 5-8 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z:

<http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/1999%20Vojenska%20strategie%20CR.pdf>

⁶⁴ *Vojenská strategie České republiky (1999)*, cit. d. s. 6

⁶⁵ *Vojenská strategie České republiky (2002)* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2002. s. 4 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z:

<http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2002%20Vojenska%20strategie%20CR.pdf>

podobě šíření zbraní hromadného ničení“.⁶⁶ Dokument se však drží nastoleného trendu svých předchůdců v pohledu na zbraně ve striktně realistickém pohledu.

Koncepce výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky byla schválena v listopadu 2002⁶⁷ tedy zhruba půl roku poté, co se v Parlamentu České republiky probíral „Návrh zákona o financování pořízení 24 nadzvukových letadel JAS 39 Gripen a o změně některých souvisejících zákonů“. Nadzvukovým letounům se dokument, možná i v návaznosti na debatu ohledně pořízení letounů Gripen, věnuje docela obsáhle a pohled na nákup letounů je poměrně jasný. Nejprve se můžeme dočíst: „*Druhým pilířem strategie [zabezpečení teritoria ČR] (...) je dobře zabezpečený vzdušný prostor České republiky. Aktivní účastí v integrovaném systému protivzdušné obrany NATO v Evropě (NATO Integrated Extended Air Defense System) je Armáda České republiky schopna zabezpečit vzdušný prostor ČR v jakékoliv době, neboť NATINEADS funguje nepřetržitě v krizi i v konfliktu. (...) Rozhodujícím výkonným zbraňovým prvkem systému NATINEADS je nadzvukový letoun. Česká republika může zabezpečení našeho vzdušného prostoru řešit buď vlastními letouny, anebo jiným alternativním způsobem. Ten však NATO vnímá jako nestandardní.*“⁶⁸ Dokument se dále vyjadřuje k zabezpečení vzdušného prostoru České republiky takto: „*Systém zabezpečení vzdušného prostoru v letech 2002-2008 je možné řešit několika způsoby, z nichž každý přináší určitou úroveň rizik, která se více než v oblasti vojenské promítají v oblasti politické a ekonomické. Z hlediska priorit reformy ozbrojených sil je jednoznačně nejvýhodnější varianta nakoupit nadzvukový letoun, ale za předpokladu, že jeho pořízení neovlivní rozpočtovou kapitolu Ministerstva obrany nejméně do roku 2008 a růstový program letounu L-159 se uskuteční až po zavedení nadzvukového letounu.*“⁶⁹ Z těchto výroků vyplývá nevhodnost použití tehdy nově pořízených letounů L-159 pro hlídání vzdušného prostoru České republiky právě proto, že tyto stroje nesplňují základní

---

⁶⁶ *Vojenská strategie České republiky (2002), cit. d.*

⁶⁷ Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR .army.cz [online]. [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=1572>

⁶⁸ *Koncepce výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky (2002) [online]. 2002. s. 12-13 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/004.pdf>*

⁶⁹ *Koncepce výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky (2002) cit. d. s. 24-25*

podmínku, konkrétně nejsou nadzvukové, a je tedy nutné pořídit nové, nadzvukové stroje. Zároveň nám tento výrok může posloužit jako odpověď na výroky, které jsem uvedl v předchozí části výzkumu, kdy si řečník nebyl jist, zdali mohou být tyto stroje použity k obraně vzdušného prostoru České republiky. Proti použití strojů L-159 také hovoří jejich nedostatečná interoperabilita: „*Program víceúčelového lehkého bojového letounu L-159 ALCA je nejvýznamnějším, ale zároveň nejproblematičtějším programem v modernizaci ozbrojených sil. Byl zahájen ještě před vstupem České republiky do Aliance a nepodporuje odpovídajícím způsobem naši integraci s NATO.*“⁷⁰ Dokument tedy opět můžeme klasifikovat jako psaný v duchu realistické tradice jak ve vztahu k České republice, tak i k Severoatlantické alianci.

Bezpečnostní strategie České republiky, vydaná v roce 2011, sdílí východiska své předchůdkyně, vydané v roce 2003, a dále je rozvíjí.⁷¹ Bezpečnostní hrozby, které mohou vojensky ohrozit Českou republiku, rozšiřuje. Vyjma terorismu je identifikuje jako hrozbu také „Nestabilitu a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí“.⁷² Takovou hrozbu sice identifikují i předchozí Bezpečnostní strategie České republiky, na rozdíl od nich ale tento dokument připouští možnost vyústění těchto regionálních konfliktů do konfliktů ozbrojených.⁷³ Díky této formulaci můžeme říci, že dokument klade, byť nepřímou, větší důraz na užití nadzvukových letadel na obranu České republiky. Dále se můžeme dočíst o zapojení České republiky do systému NATINADS především prostřednictvím nadzvukových letadel. Dokument tedy jednoznačně pokračuje v nastoleném trendu svých předchůdců a k nadzvukovým letounům přistupuje zcela v realistické tradici.

Také Obranná strategie České republiky z roku 2012 zmiňuje nadzvukové stíhací letectvo, a to jako součást Tří pilířů obrany České republiky (Stát – ozbrojené síly – občan).⁷⁴ I

---

⁷⁰ *Koncepce výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky* (2002) cit. d. s. 5

⁷¹ *Bezpečnostní strategie České republiky* (2011) [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2011. s. 2 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/011.pdf>

⁷² *Bezpečnostní strategie České republiky* (2011). cit. d. s.9

⁷³ *Bezpečnostní strategie České republiky* (2011). cit. d. s.9

⁷⁴ *Obranná strategie České republiky: odpovědný stát a spolehlivý spojenec* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2012. s. 7 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/STRATEGIE_ce.pdf

v tomto případě pak dokument řadí nadzvukové letectvo do druhého pilíře, tedy do akceschopných ozbrojených sil. V dokumentu se dočteme: „*Ozbrojené síly České republiky plní úkoly v rámci integrovaného systému protivzdušné obrany NATO s využitím vlastního nadzvukového letectva.*“⁷⁵ Dokument tedy nadzvukovému letectvu přisuzuje role v rámci realistického přístupu, a to jak ve vztahu k České republice, tak i ve vztahu k Severoatlantické alianci.

Bezpečnostní strategie České republiky, vydaná v roce 2015, pokračuje v trendu, který nastolila Bezpečnostní strategie České republiky v roce 2011. I tento dokument identifikuje dvě možné vojenské bezpečnostní hrozby pro Českou republiku. Těmi jsou (jako v případě všech předchůdců) terorismus a „Nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí“.⁷⁶ Ohledně regionálních konfliktů se dokument vyjadřuje podobně, jako jeho předchůdce z roku 2011, i tento dokument tedy připouští možnost eskalace těchto konfliktů do konfliktů ozbrojených, čímž opět nepřímo klade důraz na ozbrojené složky Armády České republiky zapojené do kolektivní obrany Severoatlantické aliance. Dokument konkrétně zmiňuje i nadzvukové letectvo – to se dle dokumentu zapojuje do systému NATINADS, čímž zároveň Česká republika přispívá ke kolektivní obraně Severoatlantické aliance.⁷⁷ Ani v tomto případě se tedy nedá pochybovat o realistické argumentaci v případě nadzvukových stíhacích letadel.

---

⁷⁵ *Obranná strategie České republiky: odpovědný stát a spolehlivý spojenec, cit. d. s. 9*

⁷⁶ *Bezpečnostní strategie České republiky (2015). cit.d. s. 11*

⁷⁷ *Bezpečnostní strategie České republiky (2015). cit.d. s. 13*

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem očekával několik možných přístupů k roli nadzvukových stíhacích letounů v Armádě České republiky a zároveň mě zajímala skutečnost, jaké přístupy jednotlivé skupiny zvolí. Se všemi třemi přístupy a argumenty, které jsem stanovil, jsem se setkal pouze při analýze stenoprotokolů z jednání Poslanecké Sněmovny a Senátu Parlamentu České republiky. V politickém diskursu byla jednoznačně nejméně zastoupena argumentace s odkazováním na historickou tradici stíhacího letectva Československa, určitě ale nelze tvrdit, že se jednalo pouze o marginální argumentaci. Argumentace praktickým využitím nadzvukového letectva (tedy v realistické tradici) byla zastoupena přibližně stejně jako argumentace nutností vlastnění nadzvukových strojů pro národní suverenitu. Zároveň mohu tvrdit, že byla argumentace pro pořízení nadzvukových letounů pro potřeby ochrany vzdušného prostoru České republiky a Severoatlantické aliance byla taktéž v přibližně rovnováze, častokrát jeden výrok obsahoval argumentaci pro ochranu jak České republiky, tak našich spojenců. Suverenita byla v politickém diskursu zastoupena především ve smyslu možné ztráty v případě, že by se Česká republika vzdala vlastnictví nadzvukových stíhacích letounů. Ještě větší ztrátu suverenity by pak podle poslanců a senátorů způsobila nejen ztráta takových letounů, ale střežení vzdušného prostoru České republiky německou Luftwaffe.

V analýze strategických dokumentů Armády České republiky a Ministerstva obrany České republiky jednoznačně převládala realistická argumentace pro uplatnění nadzvukových stíhacích letounů. Ve strategických dokumentech byla také vidět přirozená geneze tohoto přístupu. Nejstarší analyzovaný dokument, Národní obranná strategie České republiky z roku 1997, zmiňoval úkoly obrany České republiky v době míru, nouzovém stavu, stavu ohrožení a válečném stavu a plně tedy reflektoval roli České republiky na mezinárodním poli jako státu bez velké bezpečnostní jistoty. Ostatní dokumenty byly schválené a vydané po přijetí České republiky do Severoatlantické aliance (případně v době, kdy tomuto přijetí nestálo nic v cestě) a do velké míry tento fakt reflektovaly. V těchto pozdějších dokumentech nenajdeme přípravu na válečný stav, na druhou stranu ale zmiňují zapojení nadzvukového letectva Armády České republiky do integrovaného systému protivzdušné obrany Severoatlantické aliance.

V diskursu odborné veřejnosti převládaly argumenty realistické tradice ve studiu mezinárodních vztahů, ale ne v takové míře, jako v oficiálních strategických dokumentech Armády České republiky. Odkazy na historickou tradici československých stíhacích letců nezazněly a odůvodňování vlastnictví nadzvukových stíhacích letadel suverénní Českou republikou bylo zastoupeno marginálně.

Práce tedy dokázala předpokládaný rozdíl v přístupu mezi odbornou veřejností a politickými představiteli České republiky (které můžeme označit jako „decision makers“) a také striktně realistické zaměření vojenských strategických dokumentů Armády České republiky ohledně budoucích nadzvukových letounů.

Seznam použité literatury

- BALABÁN, M., RAŠEK, A. *Trochu opožděná diskuse o Gripenech*, [online]. 5. 4. 2013 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://sbp.fsv.cuni.cz/SBP-139-version1-trochu_opozdena_diskuse_o_grip.pdf
- *Bezpečnostní strategie České republiky (2011)* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2011. [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/011.pdf>
- *Bezpečnostní strategie České republiky (2015)* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015. [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/Bezpecnostni_strategie_2015.pdf
- *Bílá kniha o obraně* [online]. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – odbor komunikace a propagace, 2011, [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/bila-kniha-o-obrane-190511_1.pdf
- Co je Bílá kniha www.mocr.army.cz [online]. [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/bila-kniha/co-je-bila-kniha/co-je-bila-kniha-44901>
- COUFAL, M. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>
- DOČEKAL, O. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>
- DOUBRAVA, J. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>
- DRULÁK, P. a kol. *Jak zkoumat politiku*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008.
- DRULÁK, P. *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003.
- ĎURÍČKOVÁ, M. Jakákoli americká stíhačka je lepší než Gripen, tvrdí bezpečnostní expert Šándor ihned.cz [online]. 25. 7. 2012 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c1-56742210-jakakoli-americka-stihacka-je-lepsi-nez-gripen-tvrdi-bezpecnostni-expert-sandor>
- EYRE, D. P. & SUCHMAN, M. C. (1996). Status, Norms, and the Proliferation of Conventional Weapons: An Institutional Theory Approach. In: Peter J. Katzenstein (ed.). *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*, (New York: Columbia University Press). s. 79-113
- FARRELL, T. World Culture and Military Power. *Security Studies* [online]. 2005, vol. 14, no 3, s. 448 [cit. 2014-04-02]. s. 407 – 488. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09636410500323187>
- FRANCOVÁ, P. Petr Robejšek: Úlohou Západu není spasit svět *ceskapozice.lidovky.cz* [online]. 30. 8. 2015 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/petr-robejssek-ulohou-zapadu-neni-spasit-svet-fnx-/tema.aspx?c=A150828_164941_pozice-tema_lube
- FRANK, L. F-16, Mirage, MiG a nebo Gripen? *Natoaktual.cz* [online]. 26. 4. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_analyzy.aspx?c=A021002_093552_na_analyzy_m00
- HALADOVÁ, O. Záleží mi na každém schopném vojákovi www.acr.army.cz [online]. 26. 8. 2010 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/zalezi-mi-na-kazdem-schopnem-vojakovi-45927/>
- KALOUSEK, M. PČR, PS 1998-2002, 49. schůze, část 44 (24. 4. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/049schuz/s049044.htm>
- KALOUSEK, M. PČR, PS 1998-2002, 51. schůze, část 6 (13. 6. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/051schuz/s051006.htm#r2>
- KAVAN, J. PČR, PS 1998-2002, 46. schůze, část 422 (14. 2. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/046schuz/s046423.htm>
- *Koncepce výstavby profesionální Armády České republiky a mobilizace ozbrojených sil České republiky (2002)* [online]. 2002. [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/004.pdf>
- *Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR* .[army.cz](http://www.army.cz) [online]. [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=1572>

- KROUPA, D. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>
- LÁNSKÝ, E. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>
- MATUŠKA, V. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>
- NEČAS, P. PČR, PS 1998-2002, 46. schůze, část 412 (14. 2. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/046schuz/s046412.htm>
- *Obranná strategie České republiky: odpovědný stát a spolehlivý spojenc* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2012. [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/STRATEGIE_ce.pdf
- PAYNE, J. PČR, PS 1998-2002, 51. schůze, část 5 (13. 6. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/051schuz/s051005.htm#r4>
- PITHART, P. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>
- Podepsáno. Gripeny budou chránit Česko až do roku 2027 *zpravy.idnes.cz* [online]. 16. 5. 2014 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/gripeny-podepsani-dodatku-smlouvy-duc-/domaci.aspx?c=A140516_155629_domaci_wlk#utm_source=sph.idnes&utm_medium=richtext&utm_content=top6
- PRETORIUS, J. The Security Imaginary: Explaining Military Isomorphism. *Security Dialogue*. 2008, vol 39, no1. s. 97-118.
- Program L-159 *www.aero.cz* [online]. 2014 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.aero.cz/cz/defence-mro/programy/program-l-159/>
- RYCHETSKÝ, J. Poslední z bratří Mašinů radí Česku ohledně stíhaček: Nebuďte k smíchu *www.parlamentnilisty.cz* [online]. 8. 12. 2012 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: [www.parlamentnilisty.cz http://www.parlamentnilisty.cz/rss/zpravy/Posledni-z-bratri-Masinu-radi-Cesku-ohledne-stihacek-Nebudte-k-smichu-256085](http://www.parlamentnilisty.cz/rss/zpravy/Posledni-z-bratri-Masinu-radi-Cesku-ohledne-stihacek-Nebudte-k-smichu-256085)
- SAGAN, S. Why Do States Build Nuclear Weapons?: Three Models in Search of a Bomb. *International Security*. 1997, vol. 21, no. 3. s. 54-86.
- ŠPIDLA, V. PČR, PS 1998-2002, 51. schůze, část 4 (13. 6. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/051schuz/s051004.htm>
- ŠULÁK, P. PČR, PS 1998-2002, 46. schůze, část 423 (14. 2. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/046schuz/s046423.htm>
- ŠULÁK, P. PČR, PS 1998-2002, 49. schůze, část 45 (24. 4. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/049schuz/s049045.htm>
- TŮMA, M., JANOŠEC, J., PROCHÁZKA, J., *Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009)* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a informační centrum MO, 2009, [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/bezpecnostni-temata/23-obranna-politika-ceskoslovenske-a-ceske-republiky-1989_2009.pdf
- TVRDÍK, J. Senát PČR: Stenozáznam z 4.dne 18.schůze (31. 5. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=3&IS=15&T=333>
- Vláda chce chytat zloděje v greenech, zlobí se John *www.parlamentnilisty.cz* [online]. 4. 9. 2012 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Vlada-chce-chytat-zlodeje-v-gripenech-zlobi-se-John-245207>
- *Vojenská strategie České republiky* (1999) [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 1999 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/1999%20Vojenska%20strategie%20CR.pdf>
- *Vojenská strategie České republiky* (2002) [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2002. [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2002%20Vojenska%20strategie%20CR.pdf>

- XAVER, G. *Národní obranná strategie České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 1997, [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/1997%20Narodni%20obranna%20strategie%20C.R.pdf>
- ZEMAN, M. PČR, PS 1998-2002, 51. schůze, část 5 (13. 6. 2002) [online]. 2002 [cit./vid. 12. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/051schuz/s051005.htm#r2>